

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Македонија

Воронешки државен универзитет
Русија

Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип
Македонија

Воронежский государственный университет
Россия

Goce Delcev University in Stip
Macedonia

Voronezh State University
Russia

Прва меѓународна научна конференција

Первая международная научная конференция

First International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

18-19 март 2016 / 18-19 марта 2016 / 18-19 March 2016

Штип

Штип

Stip

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип Македонија	Воронешки државен универзитет Русија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип Македонија	Воронежский государственный университет Россия
Goce Delcev University in Stip Macedonia	Voronezh State University Russia

Прва меѓународна научна конференција Первая международная научная конференция

First International Scientific Conference

Ф И Л К О F I L K O

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

18-19 март 2016 / 18-19 марта 2016 / 18-19 March 2016
Штип Штип Stip

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД
Олга А. Бердникова, Филолошки факултет при ВГУ
Светлана Јакимовска, Филолошки факултет при УГД
Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ
Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД
Генадиј Ф. Ковалов, Филолошки факултет при ВГУ
Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ
Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Виолета Димова (Македонија)
Марија Кусевска (Македонија)
Ева Ѓорѓиевска (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Софија Заболотнаја (Русија)
Лариса В. Рибачева (Русија)
Татјана А. Тернова (Русија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриела Б. Клајн (Италија)
Карин Руке-Брутен (Франција)
Танван Тонтат (Франција)
Јулиа Дончева, (Бугарија)
Неџати Демир, (Турција)
Зеки Ѓурел, (Турција)
Ахмед Ѓуншен (Турција)
Олег Н. Фенчук (Белорусија)
Данијела Костадиновиќ (Србија)
Тамара Валчиќ- Булиќ (Србија)
Селена Станковиќ (Србија)
Реа Лујиќ (Хрватска)
Биљана Мариќ (Босна и Херцеговина)
Душко Певуља (БиХ)

Технички секретар
Татјана Уланска
Марија Тодорова

Главен и одговорен уредник
Драгана Кузмановска

Јазично уредување
Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Софија Заболотнаја (руски јазик)
Биљана Иванова (англиски јазик)

Техничко уредување
Костадин Голаков
Славе Димитров

Адреса на организацискиот комитет:
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронешки државен универзитет
Филолошки факултет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија
Е-пошта: filko.conference@gmail.com
Веб-страница: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

316.7(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција филологија, култура и образование
(1; 2016 ; Штип)

Зборник на трудови / Прва меѓународна научна конференција
филологија, култура и образование, 18-19 март 2016, Штип = Сборник
статей / Первая международная научная конференц, 18-19 марта
2016, Штип = Conference proceedings / First International Scientific
Conference, 18-19 March 2016, Stip. - Штип : Универзитет “Гоце
Делчев”, 2016. - 1119 стр. ; 21 см

Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-308-9

1. Насп. ств. насл. - I. Международная научная конференц
(1; 2016 ; Штип) види Меѓународна научна конференција филологија,
култура и образование (1 ; 2016 ; Штип). - II. First International
Scientific Conference (1 ; 2016 ; Схтип) види Меѓународна научна
конференција филологија, култура и образование (1 ; 2016 ; Штип)
а) Културологија - Собери
COBISS.MK-ID 101960202

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД
Ольга А. Бердникова, Филологический факультет при ВГУ
Светлана Якимовска, Филологический факультет при УГД
Татьяна А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ
Виолета Димова, Филологический факультет при УГД
Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ
Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ
Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Виолета Димова (Македония)
Мария Кусевска (Македония)
Ева Гёргиевска (Македония)
Даниела Коцева (Македония)
Силвана Симоска (Македония)
Софья Заболотная (Россия)
Лариса В. Рыбачева (Россия)
Татьяна А. Тернова (Россия)
Волфганг Моч (Германия)
Габриелла Б. Клейн (Италия)
Карин Рукэ-Брутэн (Франция)
Танван Тонтат (Франция)
Юлиа Дончева (Болгария)
Неджати Демир (Турция)
Зеки Гюрел (Турция)
Ахмед Гюншен (Турция)
Олег Н. Фенчук (Беларусь)
Даниела Костадинович (Сербия)
Тамара Валчич- Булич (Сербия)
Селена Станкович (Сербия)
Реа Луйич (Хорватия)
Биляна Марич (Босния и Херцеговина)
Душко Певуля (Босния и Херцеговина)

Ученый секретарь

Татьяна Уланска
Мария Тодорова

Главный редактор
Драгана Кузмановска

Языковая редакция
Даница Атанасовска-Гаврилова (македонский язык)
Софья Заболотная (русский язык)
Биляна Иванова (английский язык)

Техническое редактирование
Костадин Голаков
Славе Димитров

Адрес организационного комитета
Университет им. Гоце Делчева – Штип
Филологический факультет
ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македония

Воронежский государственный университет
Филологический факультет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Россия
Э-почта: filko.conference@gmail.com
Веб-сайт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD
Olga A. Berdnikova, Faculty of Philology, VGU
Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD
Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU
Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD
Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU
Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU
Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Violeta Dimova (Macedonia)
Marija Kusevska (Macedonia)
Eva Gjorgjievska (Macedonia)
Daniela Koceva (Macedonia)
Silvana Simoska (Macedonia)
Sofya Zabolotnaya (Russia)
Larisa V. Rybatcheva (Russia)
Tatyana A. Ternova (Russia)
Wolfgang Motch (Germany)
Gabriella B. Klein (Italy)
Karine Rouquet-Brutin (France)
That Thanh-Vân Ton (France)
Yulia Doncheva (Bulgaria)
Necati Demir (Turkey)
Zeki Gurel (Turkey)
Ahmed Gunshen (Turkey)
Oleg N. Fenchuk (Belarus)
Danijela Kostadinovic (Serbia)
Tamara Valchic-Bulic (Serbia)
Selena Stankovic (Serbia)
Rea Lujic (Croatia)
Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)
Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)

Conference secretary

Tatjana Ulanska
Marija Todorova

Editor in Chief

Dragana Kuzmanovska

Language editor

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)

Sofya Zaboltnaya (Russian)

Biljana Ivanova (English)

Address of the Organizational Committee

Goce Delcev University - Stip

Faulty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

Voronezh State University

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Andonova Albena - FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE AT WORK IN A SMALL GROUP.....	17
2. Асимопулос Панайиотис - УМЕНЬШИТЕЛЬНЫЕ СУФФИКСЫ: СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ МОРФОСЕМАНТИЧЕСКИХ ОСОБЕННОСТЕЙ В СОВРЕМЕННОМ ГРЕЧЕСКОМ, РУССКОМ И СЕРБСКОМ ЯЗЫКАХ	23
3. Vabic – Vjelic Olgica - APPLICATION OF POETRY WORKSHOPS IN KINDERGARTEN	33
4. Басовска Мери, Ивановска Билјана - НАЧИНИ НА ИЗРАЗУВАЊЕ НА ГОВОРНИОТ ЧИН БАРАЊЕ ВО ЈАЗИЧНИОТ ПАР ГЕРМАНСКИ – МАКЕДОНСКИ	41
5. Белчев Толе, Младеноски Ранко - МЕТАЛИТЕРАТУРНИТЕ СЕГМЕНТИ ВО „ТЕАТАРСКИ РОМАН“ НА БУЛГАКОВ И ВО „ВЕШТИЦА“ НА АНДОНОВСКИ	51
6. Бердникова Ольга - НОВЫЕ РЕАЛИСТЫ» В СОВРЕМЕННОЙ РУССКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ	61
7. Бизоев Никола - ВАЛОРИЗАЦИЈА НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО ВО ИСТОЧНА МАКЕДОНИЈА	71
8. Бијелиќ Бисера – ИМАГОЛОШКИТЕ СЛИКИ ЗА ИСТОКОТ И ЗАПАДОТ ВО ДРАМИТЕ НА ДЕЈАН ДУКОВСКИ И ГОРАН СТЕФАНОВСКИ	81
9. Божиновски Александар, Методијески Дејан - ИНФОРМАЦИОНИТЕ СИСТЕМИ ЗА ПРИВАТНО СМЕСТУВАЊЕ КАКО ФАКТОР ЗА КУЛТУРНОТО ЗНАЧЕЊЕ НА ТУРИЗМОТ	93
10. Величковска Родна - КУЛТУРНА СОРАБОТКА МЕЃУ РУСИЈА И МАКЕДОНИЈА ИЗРАЗЕНА ПРЕКУ ЗАПОЗНАВАЊЕ НА КУЛТУРНИТЕ ВРЕДНОСТИ НА ОБРЕДНО-ПЕЈАЧКИТЕ ЖАНРОВИ	101
11. Веновска-Антевска Снежана - ПРАГМАТСКО-КОГНИТИВНИОТ АСПЕКТ НА ЛЕКСИЧКОСЕМАНТИЧКИТЕ КАРАКТЕРИСТИКИ ЗА ИЗРАЗУВАЊЕ НА МОДАЛНОСТА ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	111
12. Власова Марина - ЭЛЕМЕНТЫ СОКРАТИЧЕСКОГО ДИАЛОГА В ФИЛЬМЕ ДЖИМА ДЖАРМУША «КОФЕ И СИГАРЕТЫ»	119
13. Гилова Лидија - ЕВАЛУАЦИЈА НА РАБОТАТА НА УЧИЛИШТЕТО ВО ПОДРАЧЈЕТО – ПОЛОЖБА НА УЧЕНИЦИТЕ	125
14. Грачева Жанна – МАРКЕМАЛОГИЈА И ОПРЕДЕЛЕНИЕ АВТОРСТВА ТЕКСТА	135
15. Грујовска Сашка - NOMINA AGENTIS ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	141

16. Ghentulescu Raluca - METAPHORS IN TECHNICAL-SCIENTIFIC TEXTS	147
17. Demir Necati - PETROGLYPHS AS A SOURCE OF URAL-ALTAIC PEOPLE'S LANGUAGE, HISTORY AND CULTURE	155
18. Денкова Јованка - АНИМАЛИЗМОТ КАКО ТЕМА ВО КНИЖЕВНОСТА ЗА ДЕЦА	163
19. Дѳгтева Јрославна - ЧУЖОЈ ВЗГЛЯД КАК МЕЖДИСЦИПЛИНАРНАЯ ПРОБЛЕМА	171
20. Димова Виолета - РЕЦЕПЦИЈАТА НА РУСКИТЕ ПИСАТЕЛИ ВО НАСТАВАТА ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК И ЛИТЕРАТУРА	179
21. Dimova Mariya, Milcheva Hristina - THE TRAINING OF GERIATRIC SPECIALISTS IN MEDICAL COLLEGE AT TRAKIA UNIVERSITY, STARA ZAGORA, BULGARIA - IMPORTANT TOOL OF SOCIAL POLICY FOR ACHIEVING BETTER QUALITY OF LIFE FOR OLD PEOPLE	185
22. Донеv Драган – ПРОБЛЕМИ СО ПРИБЕЛЕЖУВАЊЕ НА СТУДЕНТИТЕ ПРИ КОНСЕКУТИВНО ТОЛКУВАЊЕ	191
23. Ѓорѓиева Димова Марија – НАРАТИВНИ ХИЈАЗМИ: КНИЖЕВНОСТА КАКО ИСТОРИЈА, ИСТОРИЈАТА КАКО КНИЖЕВНОСТ	199
24. Ѓорѓиевска Ева, Маролова Даринка - КРИЗАТА НА ИСТОРИЈАТА И НА КНИЖЕВНИОТ ЛИК ВО РОМАНОТ „ЧОВЕК БЕЗ СВОЈСТВА“ НА РОБЕРТ МУЗИЛ	209
25. Заболотная Софђа - ИМЯ КАК ХРОНОТОП: О КЛЮЧЕВЫХ ТОЧКАХ ПОНИМАНИЯ ТЕКСТА	217
26. Зайналова Лариса - СОХРАНЕНИЕ ОСОБЕННОСТЕЙ ЭКСПРЕССИВНОГО СИНТАКСИСА С. ДАЛИ В ПЕРЕВОДНОЙ ЛИТЕРАТУРЕ (НА ПРИМЕРЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ С. ДАЛИ).....	225
27. Зарецкая Виктория - КОНЦЕПТ МЕССИИ В СОВРЕМЕННОЙ РУССКОЙ ПРОЗЕ (НА МАТЕРИАЛЕ РОМАНА Д. РУБИНОЙ «ВОТ ИДЕТ МЕССИЯ!»)	231
28. Ivanova Biljana, Kuzmanovska Dragana, Kirova Snezana - PREFIX NEGATION IN ENGLISH, GERMAN, AND MACEDONIAN LANGUAGE IN THE TEACHING PROCESS - ANALYSIS OF EXPLICIT LEXICAL PREFIX NEGATIONS	237
29. Ивановска Билјана, Кусевска Марија, Даскаловска Нина - ГОВОРНИОТ ЧИН БАРАЊЕ И МОДАЛНОСТА КАКО НЕГОВА КАРАКТЕРИСТИКА ВО МЕЃУЈАЗИКОТ НА МАКЕДОНСКИТЕ ИЗУЧУВАЧИ ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК	247
30. Ивановска Лела - УЛОГАТА НА СТУДЕНТИТЕ ВО ПРОЦЕСОТ НА ЕВАЛВАЦИЈА НА НАСТАВНИОТ КАДАР	255
31. Игнатовска – Димитрова Христина – КУЛТУРНА МЕДИЈАЦИЈА ВО ПРОЦЕСОТ НА АФИРМАЦИЈА НА ЕВРОПСКИОТ, РЕЛИГИСКИ ИДЕНТИТЕТ	263
32. Iliev Krste, Pop-Zarjeva Natalija - THEMATIC AND TEXTUAL COMPARISON OF THE TRAGEDIES HAMLET BY WILLIAM SHAKESPEARE AND ANTIGONE BY SOPHOCLES.....	275

33. Иљина Татьяна - ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СЛУЖЕБНЫХ СЛОВ В РУССКИХ И АНГЛИЙСКИХ СЛОЖНОПОДЧИНЕННЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЯХ: ТРУДНОСТИ ПЕРЕВОДА	283
34. Iskrev Dimitar - KEY CHARACTERISTICS OF SUCCESSFUL EDUCATIONAL COUNSELING OF SCHOOL'S CLASS.....	291
35. Jakimovska Svetlana - ON TRANSLATION OF CHURCH-SLAVONIC ORTHODOX TERMS IN FRENCH.....	297
36. Jankova Natka, Jovcheska Silvana - THE ART OF BUSINESS ENGLISH	307
37. Јованов Јане - ПЕРСПЕКТИВИ ЗА НОВИ УЧЕБНИЦИ ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК	315
38. Јованов Јане, Ромашевска Катерина - „ИЗГУБЕНАТА ГЕНЕРАЦИЈА“ – „ИЗГУБЕНА“ НИЗ ИСКУСТВАТА И ЗНАЧЕЊЕТО.....	323
39. Јорданов Кирил, Чапова Загорка - ВЛИЈАНИЕТО НА СОЦИЈАЛНИТЕ МРЕЖИ ВРЗ НАСТАВАТА И ОДНОСОТ НАСТАВНИК – УЧЕНИК.....	333
40. Јосимовска Верица - КНИЖЕВНОСТА КАКО СВЕДОК НА ИСТОРИЈАТА	345
41. Југрева Марија - ДИСТОПИСКА ЛИТЕРАТУРА – ПРЕДВЕСНИК НА ИДНИНАТА ИЛИ САМО ТРЕНД ВО МОДЕРНАТА ЛИТЕРАТУРА.....	351
42. Караниколова-Чочоровска Луси - ЖЕНСКИОТ ИДЕНТИТЕТ И МЕНТАЛИТЕТ НА ЕДНА РУСКА И ЕДНА МАКЕДОНСКА АНА (ИЛИ: ЗА РОДОВАТА „ДРУГОСТ“ НА ТОЛСТОЕВАТА „АНА КАРЕНИНА“ И НА „АНА“ НА ЈОВАН КОТЕСКИ).....	357
43. Касаповска-Чадловска Милена - КОНСТРУКЦИИ СО АТРИБУТИВНИ ГЛАГОЛИ ВО ФРАНЦУСКИОТ ЈАЗИК И НИВНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	365
44. Кеџан Ана - WAS CATHERINE EARNSHAW A VAMPIRE? A REVISITING OF WUTHERING HEIGHTS.....	377
45. Китанов Блаже, Китанова Ирена – ТАЈНАТА НА РУЖАТА ВО МАЛИОТ ПРИНЦ НА ЕГЗИПЕРИ.....	385
46. Китанова Ирена, Петрова Ѓорѓева Емилија, Мирасчиева Снежана, Коцева Даниела – ЧИТАЊЕТО И РАБОТАТА СО ТЕКСТ ВО ОДДЕЛЕНСКА НАСТАВА.....	393
47. Ковалев Геннадий - К ВОПРОСУ ОБ АВТОБИОГРАФИЗМЕ В РОМАНЕ А.С.ПУШКИНА «ЕВГЕНИЙ ОНЕГИН».....	401
48. Кожинкова Весна - КОСМОПОЛИТИЗМОТ ВО ТВОРЕШТВОТО НА КОЛБЕ И ЛАФАЗАНОВСКИ.....	409
49. Коробов-Латынцев Андрей - «СМЕРТЬ УНИВЕРСИТЕТА» РЕКОНСТРУКЦИЈА ФИЛОСОФИИ ОБРАЗОВАНИЯ ФРИДРИХА НИЦШЕ (ПО РАБОТЕ «ЛЕКЦИИ О БУДУЩНОСТИ УНИВЕРСИТЕТА»).....	417
50. Коцева Весна, Тодорова Марија, Уланска Татјана - ПРЕГЛЕД НА КРИТИЧКИТЕ ИНТЕРПРЕТАЦИИ НА КРЕШЕНОВИОТ МОДЕЛ НА УСВОЈУВАЊЕ/УЧЕЊЕ НА НЕМАЈЧИН ЈАЗИК.....	423
51. Коцева Даниела, Мирасчиева Снежана, Петрова-Ѓорѓева Емилија, Китанова Ирена - КУЛТУРА, ГЛОБАЛИЗАЦИЈА, ИДЕНТИТЕТ	431

52. Krsteva Marija - BIOGRAPHICAL FICTIONS ABOUT THE GREAT AMERICAN AUTHORS F. SCOTT FITZGERALD AND ERNEST HEMINGWAY	439
53. Кузмановска Драгана, Шекеринова Емилија - ИНФОРМАЦИСКИ И КОМУНИКАЦИСКИ ТЕХНОЛОГИИ ВО СОВРЕМЕНАТА НАСТАВА ВО СРЕДНИТЕ УЧИЛИШТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	449
54. Kurteshi Voglushe, Gulevska Valentina - COMPARATIVE MONITORING OF BEHAVIOR OF PROBLEMATIC PUPILS IN KOSOVO AND MACEDONIA	457
55. Kyrchanoff Maksym W. - LITERATURIZING MODERNIZATIONS IN PRE- AND POST-MODERN SOCIETIES: DESTRUCTION OF ARCHAICNESS IN CONTEXTS OF INTELLECTUAL OPPOSITIONS OF BARBARISM AND CIVILIZATION CATEGORIES IN HISTORICAL TIME	463
56. Kyuchukova Sylvia - INCLUSION OF CHILDREN RAISED IN INSTITUTIONS TO THE DEVELOPMENTS IN THE SPHERE OF HEALTH BEHAVIOR.....	475
57. Лапыгина Мария – СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЕКСИЧЕСКИХ СРЕДСТВ СОЗДАНИЯ ПОЛОЖИТЕЛЬНОГО ИМИДЖА ПОЛИТИКА В РУССКИХ И СЕРБСКИХ СМИ	483
58. Леонтиќ Марија - A1 и A2 ЗАЕДНИЧКИ РЕФЕРЕНТНИ РАМНИШТА НА ЗАЕДНИЧКАТА ЕВРОПСКА РЕФЕРЕНТНА РАМКА ЗА ЈАЗИЦИ И НИВНАТА ПРИМЕНА ПРИ ПОДГОТВУВАЊЕ УЧЕБНИЦИ ЗА УЧЕЊЕ ТУРСКИ ЈАЗИК ВО ТУРЦИЈА И ВО МАКЕДОНИЈА	489
59. Мајхошев Андон – ГОВОР НА ОМРАЗА ВО ТРАДИЦИОНАЛНИТЕ МЕДИУМИ ВО РМ. ПРИМЕРИ ОД РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	501
60. Макаријоска Лилјана, Ѓорѓиоска Жаклина - ЦРКОВНОСЛОВЕНСКИТЕ ЛЕКСИЧКИ ЕЛЕМЕНТИ ВО ПОЕЗИЈАТА НА МИХАИЛ РЕНЦОВ	509
61. Малинов Зоранчо - ШТИП, „ЧЕТ’РСЕ“ И УНЕСКО - КАКО ДА СЕ ИСКОРИСТИ ВПИШУВАЊЕТО НА ШТИПСКИОТ ОБИЧАЈ НА СВЕТСКАТА РЕПРЕЗЕНТАТИВНА ЛИСТА НА НЕМАТЕРИЈАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО	515
62. Мануковска Татјана – ЗИМНИЕ СВЯТКИ В С. ПЕРШИНО И СИНИЕ ЛИПЈАГИ НИЖНЕДЕВИЦКОГО РАЙОНА ВОРОНЕЖСКОЙ ОБЛАСТИ.....	523
63. Марковиќ Михајло, Новотни Соња - ЗА НЕКОИ СЛОВЕНСКИ ЈАЗИЦИ (МИНАТО, СЕГАШНОСТ И ИДНИНА)	533
64. Меркулова Инна - ПАРАМЕТРИЧЕСКИЈ АНАЛИЗ ЛЕКСИКИ МАКЕДОНСКОГО ЈАЗИКА	541
65. Меркулова Ирина, Марјана Розенфелд - ЯЗЫКОВАЯ ИГРА В РОССИЙСКИХ РЕКЛАМНЫХ ТЕКСТАХ	549
66. Методијески Дејан, Голаков Костадин - ПРЕГЛЕД НА ПОЗНАЧАЈНИТЕ ТУРИСТИЧКИ ВОДИЧИ	555
67. Мирасчиева Снежана, Коцева Даниела, Петрова-Ѓорѓева Емилија, Китанова Ирена - ПОВРЗАНОСТА МЕЃУ ОБРАЗОВАНИЕТО, ПРАКТИКАТА И ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНИТЕ ЦЕЛИ ВО ОПШТЕСТВЕН КОНТЕКСТ	565

68. Мирчева-Бошевска Билјана - МОЖНОСТИ И НАЧИНИ ЗА ПРЕВОД НА ФРАЗЕМИТЕ	573
69. Михайлова Елена, Цзяннань Чжан - КОНЦЕПТ «МУЗЫКА» В ТВОРЧЕСТВЕ С.В. РАХМАНИНОВА В КОНТЕКСТЕ РАЗЛИЧНЫХ ИСКУССТВ	581
70. Михајловиќ Костадиновска Сања – МЕТАФОРИТЕ ЗА ДОН КИХОТ ВО МАКЕДОНСКИ КОНТЕКСТ	591
71. Молчанова Н. - АСТРАЛЬНИЙ КОСМОС КОНСТАНТИНА БАЛЬМОНТА	605
72. Moretti Violeta - LATIN PROVERBS AS A TWO-WAY ROAD OF CULTURAL TRANSFER	615
73. Нацев Трајче, Веселинов Драган - КУЛТУРНАТА ИСТОРИЈА НА ШТИП ВО ПРАИСТОРИЈАТА	623
74. Недюрмагомедов Георгий - СОДЕРЖАНИЕ ТЕОРИЙ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ СТАРШЕКЛАСНИКОВ РЕАЛИЗУЕМЫХ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ В ШКОЛАХ СЕВЕРНОГО КАВКАЗА	631
75. Ниами Емил - ПОЛИТКОРЕКТНОСТА ВО МАКЕДОНСКАТА ЈАЗИЧНА СРЕДИНА	639
76. Никодиновски Звонко - СЕМИОЛОГИЈАТА НА ЖЕНАТА ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК - ЖЕНАТА ВООПШТО И ФИЗИЧКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЖЕНАТА	645
77. Николовска Кристина - ПОЕТСКИОТ БЛЕСОК НА ГЕНАДИЈ АЛГИ ВО МАКЕДОНСКИ КОНТЕКСТ	655
78. Ничева Весна, Ашкилова Маја, Иванова Адријана - ПРОФЕСИОНАЛНИОТ ИДЕНТИТЕТ НА НАСТАВНИКОТ – КОМПЕТЕНТЕН НАСТАВНИК НА 21- ВЕК	663
79. Новотни Соња, Марковиќ Михајло - КОНТРАСТИВНОСТ НА ДИЈАХРОНИЈАТА НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ПРИКАЖАН ПРЕКУ СТАРОСЛОВЕНСКИТЕ РАКОПИСИ	669
80. Орлов Алексей - ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ПОРТРЕТ РЕВОЛЮЦИИ В КНИГЕ ИВАНА БУНИНА «ОКАЯННЫЕ ДНИ»	681
81. Петрова Снежана – ИНТЕРКУЛТУРНОСТА ВО КОМУНИКАЦИЈАТА (РАЗМИСЛУВАЊА ЗА КУЛТУРНО-ЦИВИЛИЗАЦИСКИТЕ И ОБРАЗОВНИТЕ ПЕРСПЕКТИВИ)	691
82. Петрова-Ѓорѓева Емилија, Коцев Митко - ВОСПИТНАТА ФУНКЦИЈА НА УЧИЛИШТЕТО ВО СОВРЕМЕНОТО ОПШТЕСТВО	699
83. Петрова-Ѓорѓева Емилија, Мирасчиева Снежана, Китанова Ирена, Коцева Даниела - СОВРЕМЕНОТО УЧИЛИШТЕ КАКО ОРГАНИЗАЦИСКИ СИСТЕМ	707
84. Петрова-Џамбазова Снежана – МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ВО ТЕЛЕВИЗИСКИТЕ РЕКЛАМНИ ПОРАКИ	713
85. Петровска-Кузманова Катерина - МАКЕДОНСКИТЕ ОБРЕДНИ ПОВОРКИ ВО ИСТРАЖУВАЊАТА НА НИКИТА ИЛИЧ ТОЛСТОЈ	719

86. Popova Ana - THE REPRESENTATION OF ST. NICHOLAS THE WARM-HEARTED PROTECTOR AND ST. SIMEON THE STILYTES IN THE CHURCH OF ST. GEORGE AT POLOŠKO	727
87. Pop-Zarjeva Natalija, Iliev Krste - THE BYRONIC HERO: EMERGENCE, ISSUES OF DEFINITION AND HIS PROGENIES	741
88. Попоска Соња - АКЦЕНТОТ И АКЦЕНТСКИТЕ ЦЕЛОСТИ ВО ЈАЗИКОТ НА МЕДИУМИТЕ	749
89. Правдина Ирина - КОНТРАСТИВНИЙ АНАЛИЗ ТЕРМИНОВ РОДСТВА В ДИАХРОНИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ (НА МАТЕРИАЛЕ РУССКОГО И СЕРБСКОГО ЯЗЫКОВ).....	759
90. Пресилска Јасмина – ВЛИЈАНИЕТО НА ФРАНЦИЈА И ФРАНЦУСКИОТ ЈАЗИК ВРЗ РАЗВОЈОТ НА ОБРАЗОВАНИЕТО И КУЛТУРАТА ВО БИТОЛА	765
91. Продановска Весна - ВАЖНОСТА И ПРИОДИТЕ ПРИ ПРЕДАВАЊАТА ПО ПРАВИЛЕН ИЗГОВОР ВО ИЗУЧУВАЊЕТО НА АНГЛИСКИОТ КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК.....	775
92. Пухова Татјана - РАСТИТЕЛЬНЫЕ ОБРАЗЫ В ВОРОНЕЖСКИХ КАЛЕНДАРНЫХ ОБРЯДАХ	785
93. Ramadanski Draginja L. - SOVIET BOOK OF THE DEAD	797
94. Ряполов Сергей - ВВЕДЕНИЕ В ФИЛОСОФИЮ» ВАСИЛИЯ НИКОЛАЕВИЧА КАРПОВА И ФОРМИРОВАНИЕ ОРИГИНАЛЬНОЙ РУССКОЙ ФИЛОСОФСКОЙ ТРАДИЦИИ	805
95. Сандева Васка, Деспот Катерина - АРХИТЕКТОНСКИ ЗАВЕСИ ВО ПРОСТОР ПРИЧИНА ЗА ДРАМАТИЧНОСТ ВО ПРОСТОР.....	817
96. Сидорук Екатерина - «МАССОВЫЙ» ЧЕЛОВЕК В КОНТЕКСТЕ РОЕВОЙ ЖИЗНИ (НА ПРИМЕРЕ ПОВЕСТИ «ГОЛУБОЕ И КРАСНОЕ», РАССКАЗА «КЛЮЧАРЕВ И АЛИМУШКИН»)	825
97. Симионска Магдалена - МОРФОСИНТАКСАТА И МЕСТОПОЛОЖБАТА НА ПРИЛОШКИТЕ ОПРЕДЕЛБИ ЗА НАЧИН ВО АНГЛИСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	829
98. Симоска Силвана – ГЕРМАНСКО-МАКЕДОНСКИ ЗАЕМКИ И/ИЛИ ЛАЖНИ ПАРОВИ.....	839
99. Sîrbu Otilia - BETWEEN SACRED AND PROFANE.....	857
100. Smilkova Viktorija - INTER-LINGUSTIC ANALYSYS OF APOLOGIES IN MACEDONIAN AND ENGLISH	863
101. Ставрева Веселиновска Снежна, Кирова Снежана - КОРЕЛАЦИЈА И ИНТЕГРАЦИЈА НА НАСТАВНИТЕ СОДРЖИНИ СО ЕКОЛОШКА ТЕМАТИКА НА ЧАСОВИТЕ ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК ВО ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ ВО Р. МАКЕДОНИЈА	877
102. Стојанов Трајче - ДОСТОЕВСКИ КАКО ЛИТЕРАЛИЗАЦИЈА НА ФИЛОСОФИЈАТА НА СОЛОВЈОВ	887

103. Стојаноска Иванова Татјана, Анастасовски Иван, Томевска Илиевска Елизабета - ИНТЕРКУЛТУРНИОТ ДИЈАЛОГ И СПОРТОТ	899
104. Сулејмани Умит, Челик Махмут - МЕТОДИ И ТЕХНИКИ НА ЧАСОВИТЕ ПО ТУРСКИ ЈАЗИК И КНИЖЕВНОСТ СПОРЕД ПРОЦЕСИТЕ НА КОГНИТИВНОТО УЧЕЊЕ	905
105. Тамкина Вера - МУЗЕЙНОЕ ЕКСПОНИРОВАНИЕ КАК ХУДОЖЕСТВЕННА ПРАКТИКА НА СОВРЕМЕННОМ ЕТАПЕ.....	915
106. Танеска Александра П., Здравковска-Адамова Благојка - ИСКАЖУВАЊЕ МИНАТОСТ СО СУМ И ИМАМ-КОНСТРУКЦИИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК СО ОСВРТ НА НИВНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО АЛБАНСКИОТ ЈАЗИК.....	923
107. Тантуровска Лидија - „МАША И МЕДВЕДЪ“ НА МАКЕДОНСКИ	933
108. Тасевска Марица - ЗАСТАПЕНОСТА НА ГЕРМАНСКИТЕ ЈАЗИЧНИ ВАРИЕТИТЕ ВО АВСТРИЈА ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО ГЕРМАНСКИ Ј АЗИК КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК „SCHRITTE INTERNATIONAL”.....	943
109. Тернова Татјана - ИСТОРИЧЕСКАЯ КОНЦЕПЦИЈА А. МАРИЕНГОФА В РОМАНЕ «ЕКАТЕРИНА»	951
110. Тефова Маја Ѓ. - ВОСПИТНО-ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС / НАСТАВАТА ДЕНЕС	959
111. That Thanh-Vân Ton – LA COMMUNE DE PARIS: UNE PAGE D’HISTOIRE MÉCONNUE, DÉFORMÉE VOIRE OUBILÉE.....	971
112. Тихонова Ольга - ОСНОВЫ ТИПОЛОГИИ И ЭВОЛЮЦИЈА РОМАНТИЧЕСКОГО ГЕРОЯ В ЛИТЕРАТУРЕ XIX ВЕКА	979
113. Тодорова Марија, Коцева Весна - ШПАНСКИОТ ЈАЗИК ВО ВИСОКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....	989
114. Тоевски Свето - ЗНАЧЕЊЕТО НА СОВРЕМЕНИТЕ ПЕДАГОШКИ ТЕОРИИ И НА ЕФЕКТИВНАТА ИНТЕРАКТИВНА НАСТАВА - ПОГЛЕД НА ПРАКСАТА НА МАКЕДОНСКИТЕ ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТИ И НА ЈАЗИЧНИОТ ОДДЕЛ НА МИТ ИНСТИТУТОТ	997
115. Трајкова Мира - АКЦИОНА ПЕРСПЕКТИВА ВО УЧЕБНИЦИТЕ ЗА НАСТАВАТА ПО ФРАНЦУСКИ КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК: AGENDA И VITET	1017
116. Уланска Татјана, Кузмановска Драгана, Кирова Снежана - СЕМАНТИЧКА СПОРЕДБА НА ТЕРМИНОЛОГИЈАТА НА СРОДСТВО ВО АНГЛИСКИОТ И ГЕРМАНСКИОТ СО МАКЕДОНСКИОТ И СРПСКИОТ ЈАЗИК	1029
117. Фролова Анна - ЯЗЫК КЛАССИКИ И ЯЗЫК СОВРЕМЕННОСТИ В ПЬЕСАХ-РЕМЕЙКАХ С. КУЗНЕЦОВА И О. БОГАЕВА «НЕТ ПОВЕСТИ ПЕЧАЛЬНЕЕ НА СВЕТЕ...» И С. ЖАТИНА «РОМЕО И ДЖУЛЬЕТТА: ВОРОНЕЖСКИЕ СТРАДАНИЯ».....	1035
118. Холина Дарья - ЭКСПРЕССИВНЫЙ СИНТАКСИС В ПОЭЗИИ У.Б. ЙЕЙТСА.....	1043

119. Хохонин Дмитрий - МЕТАФОРИЧЕСКОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НАИМЕНОВАНИЙ ЛИЦ, СВЯЗАННЫХ С МУЗЫКАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ И ПРОФЕССИЕЙ	1053
120. Христовска Соња – ЈАЗИКОТ ВО МОИТЕ СОНОВИ И СОНОВИТЕ НА МОИТЕ БЛИСКИ	1063
121. Цветановски Гоце - МАКЕДОНСКИ ЕКВИВАЛЕНТИ НА НЕКОИ РУСКИ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ	1071
122. Цубалевска Мери - АСПЕКТИ НА ПРОУЧУВАЊЕ НА СТАРΟΣЛОВЕНСКАТА ЛЕКСИКА	1079
123. Челик Махмут, Сулејмани Умит - КРИТИЧКИ ОСВРТ КОН ЗБИРКАТА РАСКАЗИ „СЕДМОГЛАВИОТ ЏИН“ НА МУСТАФА КАРАХАСАН	1089
124. Чернобаева Алла - ПРЕДСТАВЛЕНИЯ О ГРЕХЕ И О ВОЗМЕЗДИИ В ВОРОНЕЖСКИХ ДУХОВНЫХ СТИХАХ	1097
125. Чуносова Ирина - РАЗВИТИЕ ВЫРАЗИТЕЛЬНОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ РЕЧИ: ПРАКТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ	1103
126. Швецова Ольга - ЯЗЫКОВОЙ ОБРАЗ АНТИУЧЁНОГО (НА МАТЕРИАЛЕ ПОВЕСТИ И. ГРЕКОВОЙ «КАФЕДРА»).....	1109
127. Шутаров Васко - ДИНАМИЗИРАЊЕ НА КУЛТУРНАТА ДИПЛОМАТИЈА ВО РУСКО-МАКЕДОНСКИТЕ ОДНОСИ, НАЈНОВИ ПОКАЗАТЕЛИ.....	1117

КОСМОПОЛИТИЗМОТ ВО ТВОРЕШТВОТО НА КОЛБЕ И ЛАФАЗАНОВСКИ

д-р Весна Кожинкова

СОУ Гимназија „Славчо Стојменски“ Штип

Email: v_kozinkova@yahoo.com

Апстракт

Бездомноста претставува општа појава во 20 век. Ако внимателно погледнеме во историјата на повеќе помали или поголеми заедници, ќе се соочиме со колективни трауми кои, пред сè, се однесуваат на домот и обездомувањето, т.е. губењето на домот како резултат на изменети и конфликтни политички околности. Литературата т.е писмото, во тој случај се јавува како конзерватор на таквите историски трауми со цел зачувување од заборавот. Нејзината цел не е само нив да ги запише, туку и да ги залечи сите искуства на трајната субјективна раселеност / невдоменост и патот до пронаоѓањето на домот. Таквиот дискурс, всушност, се обидува да допре до една филозофија на (од)домувањето која е во содејство со болката на личното постоење. Современата постколонијална критика во егзилот/обездоменоста препознава еден своевиден интернализиран прекор од татковината како симболичен родител упатен до својот заблуден син. Тој принцип означува една состојба која најопшто може да се опише како состојба на непоседување на никакво место, но која не значи и исчезнување на идентитетот. Основа за овој модалитет на домовноста, кој овој труд го именува со Светот како дом, лежи во поимот на Хајдегер за бездомништво, кое не е никакво отпадништво, туку бездомништво кое во себе носи еден активен принцип на домувањето кој значи повик за живот, за изградба, потрага по смислата на животот. Тоа е оној тип на бездомништво како ситуација во која единката чувствува дека никаде не е дома, а всушност секаде е дома.

Клучни зборови: *егзил, дом, траума, носталгија, историја*

Бездомноста претставува општа појава во 20 век. Ако внимателно погледнеме во историјата на повеќе помали или поголеми заедници, ќе се соочиме со колективни трауми кои, пред сè, се однесуваат на домот и обездомувањето, т.е. губењето на домот како резултат на изменети и конфликтни политички околности. Литературата т.е писмото, во тој случај се јавува како конзерватор на таквите историски трауми со цел зачувување од заборавот. Нејзината цел не е само нив да ги запише, туку и да ги залечи сите искуства на трајната субјективна раселеност/невдоменост и патот до пронаоѓањето на домот. Таквиот дискурс, всушност, се обидува да допре до

една филозофија на (од)домувањето која е во содејство со болката на личното постоење. Современата постколонијална критика во егзилот/обездоменоста препознава еден своевиден интернализиран прекор од татковината како симболичен родител упатен до својот заблуден син.

Речиси, по правило, секоја национална историја си има свои трауматични места кои никако не можат да бидат фрлени на заборавањето. Во нашата, македонската историја едно од тие трауматични места е егзодусот на Македонците од Егејска Македонија за време на Граѓанската војна во Грција. Прогонството кое за последица го има губењето на домот за егејските Македонци е реална состојба со која тие се соочуваат во сите свои обиди за стекнување на Дом. Така Домот за нив е бајка, **место** кое тие тешко можат да го пронајдат, **време** кое никако не можат да го вратат. Нивниот живот, дури и по оддомувањето, е живот во **принуден егзил** во кој главно чувство е носталгијата по родниот хронотоп. Ниту едно место не може повторно да стане Дом и затоа Домот за нив и за нивните потомци добива мобилен карактер: може да се мести и преместува. Копнежот по домот, всушност, станува копнеж не по местото, туку по времето коешто поминало, копнеж по чувството на блискост кое тој Дом од соништата го произведува. Затоа во право е Едвард Саид кој вели дека суштината на егзилот е во губењето на контактот со сè она што е цврсто и вкоренето и затоа враќањето во Домот е нешто што е невозможно. Прогонетите траумата ја носат како наследство од своите родители стекната преку приказните за *дома* кои тие им ги раскажуваат во долгите осаменички и тажни години. Таа нив ги претвора во т.н. рефлексивни носталгичари. Кај нив, копнежот по домот ја засилува мисловната фантазија и го одложува враќањето дома – копнежливо, иронично и безнадежно. Рефлексивната носталгија е поврзана со индивидуалната и со колективната меморија. Таа ги евоцира скршените фрагменти на сеќавањето и ги реставрира во просторот и времето, вљубувајќи се во далечината, во копнењето, а не во објектот на тоа копнење.

Од македонските писатели припадници на третата генерација на прогонети Македонци кои со себе ја понесоа траумата од прогонството на своите баби и дедовци, мајки и татковци со своите книжевни и книжевно-есеистички текстови се огласуваат и за таа траума говорат од своја лична перспектива се Кица Колбе и Ермис Лафазановски. Тие успеваат, таа драма на своите семејства книжевно да ја транспонираат, но и да ѝ дадат личен призивок. За разлика од писателите од втората генерација прогонети: Ташко Георгиевски, Иван Чаповски, Ташко Ширилов, Петар Ширилов, кои во својата книжевна трансмисија остануваат на чисто локални рамки и таа тема ја поврзуваат исклучиво со соодветниот хронотоп, писателите од третата генерација на таа тема ѝ даваат значење кое станува универзално со оглед на книжевните настани и ликови кои ги раскажуваат. Тие се обидуваат таа траума, која тие ја понесоа како духовно наследство од своите семејства, да ја издигнат на едно ниво, така што таа нивна приказна да може да стане приказна на сите оние кои биле принудени да живеат, или сè уште живеат во егзил. Токму затоа, нивните раскажани приказни, нивните ликови кои се носители на тие приказни никако не можат, дури и да сакаат да се ослободат

од автобиографизмот. Нивните лични животни биографии на таков начин стануваат парадигма за ликовите кои тие ги креираат.

Кај сите писатели кои пишуваат во егзил, на преден план станува актуелна авторефернцијалната постапка на пишување и задолжителната автобиографска контекстуализација. Таа контекстуализација е предлошката врз која тие ја градат фикцијата и сите дилеми и прашања на нивните ликови се нивни дилеми и прашања: „Ми се пристори дека сум влегла во сопствениот роман...Ми се пристори, за миг, дека животот е шифра, а литературата само искусен читач на скриено писмо“. (Колбе: Утрински весник, 15.7.2007) Во истата своја изјава таа го посочува и автобиографизмот во својот роман, дешифрирајќи ги нејзините ликови со прототипови од нејзиниот сопствен живот: „Одамна го носев во себе овој роман. Можеби уште од времето кога имав девет години. Тогаш седев на столчето до прабаба ми во големиот двор пред бегалската барака во Млин Куманово, ја слушав нејзината бескрајна мудра приказна за животот и си велев во себе, кога ќе пораснам ќе станам писателка, само за да ја запишам приказната на баба Шарка“. Затоа во право е Едвард Саид кога вели дека со оглед на карактерот на егзилантите, нивното минато и нивните трауми, тие „(И)маат итна потреба одново да ги конструираат нивните распарчени животи, честопати избирајќи да се видат себеси како дел од триумфалната идеологија или како обновени луѓе“. Така егзилантската книжевност има и терапевтска моќ, станува еден вид на катарза за нивните автори затоа што ја елиминира трауматично зададената припадност и ја ублажува фаталната историска обележност. (Шелева, 2005: 185)

Писателите-егзиланти отвораат теми кои дотогаш биле затворени внатре во арените на националните култури, заклучените вистини, истории, традиции и културни догми разгледувајќи ги и анализирајќи ги од нови, сега, културолошки агли. Така се наоѓаат помеѓу двоен егзил: врската меѓу нарацијата и миграцијата. Јосиф Бродски на оваа тема мошне луцидно заклучува дека: „Писателот ја испишува темата од позиција на двоен егзил: еднаш како егзилант, а вторпат како коментатор на својата состојба – наречена егзил“. (цитирано според Анастасова, Мираж бр. 17) Во тоа академските кругови го препознаваат тој т.н. културен превод кој тврди дека на литературните текстови не се гледа како на нешто конструирано од јазик, туку од култура, а на јазикот се гледа како придвижувач на културата. Ваквиот поим е искован од антрополозите од кругот на Едвард Причард „(З)а да се опише што се случува во културните средби кога секоја страна се обидува да ја разгатне смислата на дејствувањето на другата“.¹ Така литературата создадена од писателите-егзиланти стекнува статус на своевиден „културен превод“. Нивните книжевни остварувања настануваат како резултат на таа средба меѓу текстовите и културите.

Примерот со Кица Колбе е пример за писател кој има статус на двоен бегалец. Таа е дете на етнички Македонци кои се прогонети од своите родни огништа во вителот на Граѓанската војна во Грција. Таа бегалска драма нема да биде единствената за неа, туку продолжува во Германија каде што таа, после мажењето за Германец, ја продолжува својата животна биографија.

¹цитирано според: Бојациева, Маја.

Тој нејзин животен податок, тоа нејзино (само)прогонство во друга земја по сопствен избор и слободна волја, кај неа отвора многу прашања поврзани со прогонството и загубата на домот, но истовремено дава одговори на многу прашања и дилеми кои таа од порано си ги поставувала. Тоа ѝ помага да сфати, всушност, дека приказната на нејзиниот татко е нејзина приказна. Филозоф по вокација, но и писател којшто умее својата животна приказна да ја транспонира на начин што таа приказна станува приказна на сите оние поради кои било причини ја напуштиле својата родна земја и целиот живот понатамуго поминуваат во потрага по загубеното и во обид да ги склопат своите распарчени биографии.

Траумата на бегството со себе ја понесува и Ермис Лафазановски роден во Клуј, Романија како дете од семејство на Македонци протерани од Егејска Македонија. Неговата мајка по потекло е од Унгарија. Неговата биографија е сериозна предлошка на неговиот роман *Храпешко* со оглед на тоа што Лафазановски се раѓа во Романија, а потоа се преселува во Скопје, така што неговата раздвоеност помеѓу двете *дома* е присутна и кај насловниот лик од романот. И не само тоа, туку со оглед на тоа што неговиот татко е Македонец по потекло од Егејска Македонија, а неговата мајка Унгарка присутна е неговата распнатост меѓу две култури кои, веројатно, сериозно партиципираат во креирањето на неговиот идентитет.

Егзилантот е современ номад. Од идиличните слики на непрегледните пасишта станува жител на европските метрополи, државјанин на туѓи држави, секогаш далеку од Домот, а толку блиску. Животот во егзил му овозможува одново да ја напише својата распарчена биографија, да ја стокми во целина и одново да ја раскаже својата приказна. Потрагата по Домот, всушност, станува потрага по сопствениот идентитет кога тој е доведен во прашање од различни причини: економски, политички, лични. Номадот, според Жил Делез и Феликс Гатари, нема територија. Неговиот живот е патување помеѓу две точки. Целта не се точките, туку патувањето помеѓу нив. Освојувањето на една од нив е почеток за ново напуштање. Затоа, патот е неговиот територијален принцип. Меѓутоа, може да се патува и ментално, во мислите, без да се напушти местото. Според Пјеро Занини: „Номадот се движи по светот благодарјќи на својата внатрешна картографија; тој со себе секогаш ги има своите духовни мапи и благодарјќи на нив го дефинира просторот и го трасира правецот на своите талкања“. (Занини, 2002: 50) Од една страна, егзилот може да значи физички премин од еден во друг простор, наметнат или своеволен, но од друга страна, исто така е можно останување во рамките на границите на еден физички простор дистанцирајќи се од центарот и затворајќи се во позиција лишена од каков било општествено-историски контекст со чувство на изолираност и маргинализираност што предизвикува криза на идентитетот. Во овој облик на егзилот Шелева го препознава одложено прогонство или прогонство од нулти степен, „(П)рогонство на останувањето ‘дома’ во татковината-туѓина“. (Шелева, 2005: 171).

Тоа е почетната диспозиција на егзилантскиот статус, тоа непознавање на *домата* кое најчесто се решава со состојба на бегство, со доброволно напуштање на *домата* за да се пронајде повторно. Заминувањето е, всушност, почеток на повторното наоѓање на Домот.

Дина Аспрова, главниот лик од романот *Снегот во Казабланка* е млада, добро образована ќерка на бегалци, етнички Македонци, кои по Граѓанската војна во Грција се прогонети. Тие по вторпат се принудени да мигрираат, овојпат во Канада. Бегството и прогонството стануваат дел од биографијата на Дина, дел од нејзиниот генетски код. „(Н)аклоноста за бегство на моите родители ја перфекционирам во систем на мојот живот“. (Колбе, 2008: 45) Токму затоа кај неа се создава една специфична претстава за домот и татковината. Татковината, според Елизабета Шелева, треба да генерира некои дополнителни атрибути како што се: припадност, вдоменост, духовно единство. (Шелева, 2005: 170) Што значи дека таа е многу повеќе од обична географска зададеност или од обична референца во нечија животна биографија. За Дина татковината не е реален поим, туку проекција на човековите желби. Нејзиното бегство е чин на побуна кон новите и проблематични животни околности, израз на нејзината критичка свест и критичен однос кон нив: „Дури и откако големиот ботанички стакленик за непотребни идеи, социјалистичка Југославија, се струполи, како некоја пропадната Атлантида, во ништавилото на заборавот, оставајќи зад себе долги траги на уништување, крв, геноциди и логори, идеите за нејзиниот стакленик на културата сè уште се кошмарот на нејзините етерични билки, расфрлани низ светот како парталите што пливаат на површината на водата откако бродот потонал. Јас сум еден од тие партали. Талкам низ Западот на Европа без цел и без компас“. (Колбе, 2008: 45)

Метафората на парталот најдобро го отсликува чувството на распарченост и отфрленост, отсуството на надеж дека траумата на прогонството кога и да е ќе биде залечена. Талкањето низ светот за неа станува единствена посакувана реалност откако со нејзините родители почнува да води прекуокеански семеен живот. Таа побуна кај неа е причина за нејзината деструкција, за нејзината делокализираност и со оглед на спецификите на нејзиниот егзил, на една видлива регресија затоа што во обновата на својот идентитет и во реставрацијата на поимот Дом кај неа особено е видлива топографијата на сеќавањата. Кај неа егзилот е доброволен и таа себеси се доживува како доброволно егзилирана личност. Нејзината миграција во Европа не е резултат на некоја присила, туку е сопствен избор. Замената на татковината со некоја друга за неа не е последица на некоја колективна траума, туку таа своето заминување го доживува како своевиден ацилак, како своевидна потрага по нешто, а најчесто потрагата по себеси. Понекогаш е потребно домот да се напушти за човекот да се пронајде или просто да дојде до себеси. Всушност, смислата на бегството не е никогаш оддалечување од некого или нешто, туку редовно е бегство од себеси. Тоа е затоа што низ чинот на бегството доаѓа до израз смислата на погледот на себеси, на животот и светот. Таа метафизичка потрага по себеси како краен резултат го има сознанието дека може да се побегне од сите, но не и од себе. Затоа **можни се само преселбите, но не и бегствата**. Ацилакот на Дина е одговор на прашањето: **Која сум јас?** Затоа уште на почетокот на романот таа за себе вели: „Јас сум совршен набљудувач на човековите животи“. (Колбе, 2008: 17) Ја прифаќа осаменоста и ја одбира слободата да го живее својот живот како да живее живот на некој друг, како надворешен набљудувач, како буден толкувач.

Нејзината идентификација на почетокот не е спорна. **За себе вели дека е сегашна државјанка на поранешна република од непостоечка држава.** Ваквите референци од нејзината идентификација даваат призивок на виртуелност на нејзиниот живот, но и виртуелност на нејзината татковина. Татковината станува европска Казабланка која е европски производ, последното пристаниште за да се избега во белиот свет од грозотиите на сите балкански војни, крстосница на сите светски патишта, споменик на сите неуспешни европски стратегии, пристаниште без море, Казабланка на копно. Таа е секаде каде што не е стабилниот Запад. Дури и кога зборува за својот физички изглед, посебно ја нагласува својата црвена коса која не е во генетиката на македонскиот народ. Тој надворешен детаљ кај неа треба да ја нагласи нејзината позиција во односот татковина-Западна Европа, т.е. ваму-таму. Меѓутоа, врската со татковината за неа е неспорна и токму таму на Западот е посилен од кога и да е. И покрај нејзиниот отпор. Во својата лична биографија таа ја препознава биографијата на својата татковина. Како татковина во мало. Таа сиегдетска врска со татковината станува нејзина основна определба: „Ако ви ја раскажам мојата виртуелна биографија, тоа е како да сум ја раскажала митолошката биографија на мојата татковина“ (Колбе, 2008: 84)

Храпешко, насловниот лик од романот на Лафазановски, е вешт ракувач со ножици и поради таа неговата несекојдневна вештина тој е препорачан на Французинот Жорж како одговор на неговото барање да му претстават човек од таа средина по кој тие се препознатливи и човек на кој тие се особено горделиви. Понудата на Французинот Жорж да го направи богат, Храпешко ја прифаќа и тој ја напушта својата земја и своето место кое не е ниту град, ниту село, туку: „(Е)дно скапано предградие покрај реката Вардар.“ (Лафазановски, 2006: 5) и заминува *горе*. Така започнува странствувањето на Храпешко низ Средна Европа, потоа низ Средна Азија и неговата вечна поделеност меѓу двата спротивставени света: *горе* и *долу*. Неговата приказна, која тече низ еден постмодернистички дискурс, е **приказната на Одисеј и неговата вечна потрага по домот**. Патувајќи низ Средна Азија тој заклучува: „Средна Европа, како и овде во Средна Азија, сè е некако на средина, односно ни ваму, ни таму.“ (Лафазановски, 2008: 118) Тоа „ни ваму, ни таму“ е најдобра слика за неговата вечна поделеност и раздвоеност меѓу Истокот и Западот, меѓу примитивното и културното. Доаѓајќи во културниот Запад, тој со себе ги понесува своите атрибути наследени со неговото источно потекло со адреса од Балканот. Храпешко, вештиот ракувач со оружје, вандалот, копиле, дете винопијче, човек со половина мозок од мечка, а половина од магаре, недоделкан камен, недоделкано дрво, успешно се справува со овие трауматични квалификативи добиени како резултат на неговото балканско потекло и сите митови кои културниот и цивилизираниот Запад ги има изградено или сè уште ги гради за Истокот. Тие наследени атрибути тој успева да ги пренасочи во креативноста на својата природа и неговото вродено чувство за уметност.

Како и Дина Аспрова, така и Храпешко е **доброволно егзилиран** лик. Иницијацијата за неговото заминување не е лична, туку е поттикната од Французинот Жорж: „(П)ознат и признат истражувач на непознатите

предели на мрачна Европа; споредувач на цивилизации и култури“.
(Лафазановски, 2006: 6) Поканата за заминување *горе* Храпешко ја прима со голема доза на несигурност, која раскажувачот ја посочува како доминантна особина на Храпешко. Таа негова несигурност, веројатно, потекнува од несигурноста на неговото потекло, посебно од недостатокот на презиме заедно со неговото лично име. Но, сепак, ја прифаќа поканата. Кои се причините? „Затоа што со неговите алати и кожни футроли не можеше ниту сам да се храни, а камоли неговата поблиска околина“.
(Лафазановски, 2006: 10) Мотивот се крие и во фактот дека неговата земја некогаш Римјаните ја викале *ubi leonis* и во која: „(С)е умира, главно, во крвав бој, а не ...во мека постела“.
(Лафазановски, 2006: 94)

Тој е човек распнат меѓу два света, меѓу два мита, меѓу две реалности, меѓу две жени, меѓу две деца, меѓу две *дома*. Кое е вистинското? Неговата опозитност е сугерирана уште на почетокот на романот во надворешниот опис во кој се спротивставуваат широките гради и нискиот раст. Преку ликот на Мандалина, неговата „западна“ жена, ние ги читаме основните културолошки разлики меѓу Западот и Балканот, разлики поради кои во очите на Западот Храпешко е необичен: „Ти си обично селанчиште и балканска мечка, во тебе никогаш нема да има возвишени чувства, твојот животински инстинкт секогаш ќе те тера да го правиш тоа што го имаш во гените. Ти, Храпешко, никогаш нема да станеш културен и фин затоа што од таму од каде што си дојден, таму во твојата џунгла никогаш немало култура, туку само инстинкти. А разум, тоа за вас е нешто измислено“.
(Лафазановски, 2006: 72)

Според толкувањата на современата постколонијална теорија, номадот е во постојана потрага по автономна и времена зона, по место во коешто ќе ја реализира сопствената визија на светот. Тоа е најчесто свет ослободен од потребата за коренско поврзување на човекот со просторот. Во тоа Делез препозна т.н. духовен номадизам, а Хаким Беј „космополитизам без корени“. Во ваквата перцепција на доживувањето на Дина на домот кој е „секаде и никаде“ препознаваме еден **активен принцип на домовноста**, т.е. негово постојано пресоздавање и способноста на единката да го пресоздава и препознава својот дом ослободен од племенскиот мит. „Станува збор за една **повеќекратна вдоменост** која, пак, од друга страна, значи негирање на домот како простор. Или како што запишува Сорин Александреску: „(Д)ома повеќе не постои или постои на повеќе места“.
(според: Шелева, 2005: 186)

Животот во егзил нуди право на друг живот, на нов живот. Тоа е императивот и почетната иницијација на заминувањето. Егзилатот го прифаќа новиот живот во новиот свет, но истовремено во тој нов живот го задржува сеќавањето на стариот живот. Се случува трансфер на тој „стар“ живот во рамките на „новиот“ и тој трансфер, главно, е со различен интензитет. Така егзилантот станува личност која константно живее на границите меѓу тие два света, тој е човек распарчен на делови и мора да најде начин на помирување меѓу тие два света. Тој е исправен пред предизвикот тој нов свет да го сфати како нов почеток и траумата на прогонството да ја доживее како позитивен факт, а не како извор на несреќа.

Користена литература:

1. Baba, Nomi: *Smestanje kulture*, Beograd, Beogradski krug, 2004.
2. Бојациева, Маја: *Фрагменти помеѓу копнежот и носталгијата: еден македонски случај*, во: *Снегот во Казабланка*, Битола, Микена, 2008.
3. Vojm, Svetlana: *Budućnost Nostalgije*, Kolo, 2003,
<http://www.matica.hr/kolo/292/Budu%C4%87nost%20nostalgije/>.
4. Мојсова-Чепишевска, Весна: *Дали Косово и Метохија постаје имагинарна отаџбина*, во: *Свеске*, Панчево, децембар 2009, год. 19, бр. 94, 111-117.
5. Delez, Žil I Gatari, Feliks: *Rasprava o nomadologiji*,
<https://www.google.com/webhp?sourceid=chrome-instant&ion=1&espv=2&ie=UTF-8#q=rasprava%20o%20nomadologiji>.
6. Колбе, Кица: *Снегот во Казабланка*, Битола, Микена, 2008.
7. Лафазановски, Ермис: *Храпешко*, Скопје, Магор, 2006.
8. Нучера, Доменико: *Патувањата и книжевноста*, во: *Компаративна книжевност*, Скопје, Магор, 2006.
9. Саид, Едвард В.: *Ориентализам*, Скопје, Магор, 2003.
10. Zanini, Pjero: *Značenja granice*, Beograd, Clio, 2002.